

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Totivs Theologiae S. Thomae Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Tertium

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

De castitate, quæ est pars subiectiua temperantiæ. Qu[a]estio 151.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38803

tarium per ignorantiam. Sed ex parte actus præcedentis videtur esse distinguendum: quia si ex actu illo præcedente subsecuta est ebrietas sine peccato, tunc peccatum sequens totaliter excusatur à culpa, sicut fortè accidit de Loth. Si autem actus præcedens fuit culpabilis, sic non totaliter aliquis excusatur à peccato sequenti, quod scilicet redditur voluntarium ex voluntate præcedentis actus: in quantum scilicet aliquis dans operam rei illicitæ incidit in sequens peccatū. Diminuitur tamen peccatum sequens, sicut & diminuitur ratio voluntarij. Vnde Aug. dicit contra Faustum *, quòd Loth culpandus est, non quantum ille inceffus, sed quantum ebrietas meruit.

lib. 22. c. 44. to. 6.

Ad primum ergo dicendum, quòd Philosoph. non dicit quòd mereatur grauiorem maledictione ebrius, sed quòd mereatur duplicem maledictionem propter duplex peccatum. Vel potest dici quòd loquitur secundum legem cuiusdam Pittaci, qui, ut dicitur in 2. Polit. * statuit quòd ebrij si percuterent, plus puniretur quàm sobrij: quia plures s̄ iniuriantur: in quo ut Aristot. ibidem * dicit, videtur magis respexisse ad vtilitatem, scilicet vt cohiberentur iniuriæ, quàm ad veniam, quam oportet habere de ebrijs propter hoc quòd non sunt sui compotes.

In s. 5. t̄ adde: dum sunt ebrij, q̄ dum sunt sobrij.

Ad secundum dicendum, quòd ebrietas habet excusare peccatum, non ex ea parte qua est peccatum, sed ex parte defectus consequentis, vt dictum * est.

* eod. loc. nunc dicto.

Ad tertium dicendum, quòd concupiscentia non totaliter ligat rationem sicut ebrietas, nisi forte sit tanta quòd faciat hominem insanire. Et tamen passio concupiscentiæ diminuit peccatum, quia leuius est ex infirmitate, quàm ex malitia peccare.

In co. ar.

QVÆST. CLI.

De castitate, in quatuor articulos diuisa.

Deinde considerandum est de castitate. Et primò de ipsa virtute castitatis. Secundò, de virginitate, quæ est pars castitatis. Tertio, de luxuria, quæ est viciū oppositum.

Q 4 ¶ Cir-

- ¶ Circa primum quærentur quatuor.
- ¶ Primo, verum castitas sit virtus?
- ¶ Secundo, verum sit virtus generalis?
- ¶ Tertio, verum sit virtus distincta ab abstinentia?
- ¶ Quarto, quomodo se habeat ad pudicitiam.

ARTIC. I.

Verum castitas sit virtus?

728
3. eth. le.
22. co. 2.
fin.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod castitas non sit virtus. Loquimur enim nunc de virtute animæ. Sed castitas videtur ad corpus pertinere. Dicitur enim aliquis castus ex eo quod aliqualiter se habet ad vsum quarundam corporis partium. Ergo castitas non est virtus.

ex c. 4. et
6. vide-
tur posse
haberi,
10. 5.

¶ 2 Præterea, Virtus est habitus voluntarius, vt dicitur in 2. Ethic. * Sed castitas non videtur esse aliquid voluntarium, cum per violentiam auferri videatur mulieribus violenter oppressis. Ergo videtur quod castitas non sit virtus.

¶ 3 Præterea, Nulla virtus est in infidelibus. Sed aliqui infideles sunt casti. Nō ergo castitas est virtus.

¶ 4 Præterea, Fructus à virtutibus distinguuntur. Sed castitas inter fructus ponitur, vt patet ad Galat. 5. Ergo castitas non est virtus.

cap. 3. à
me. 10. 9.

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. de Decem chordis *, Cū debeas in virtute præcedere uxori, quoniam castitas virtus est, tu sub vno impetu libidinis cadis, & vis uxorem tuam esse viatricem.

o. vl. 1. 5.

RESPONDEO dicendum, quod nomen castitatis sumitur ex hoc quod per rationem concupiscentia castigatur: quæ ad modum pueri est refræanda, vt patet per Philos. in 7. Ethic. * In hoc autem rationis humanæ consistit, quod sit aliquid secundum rationem modificatum, vt ex supradictis * patet. Unde manifestum est castitatem esse virtutem.

1. 2. q. 64
ar. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod castitas consistit quidem in anima, sicut in subiecto, sed mercedem habet in corpore: pertinet enim ad castitatem, vt secundum iudicium rationis, & electionem vo-

luntatis aliquis moderatè utatur corporalibus membris.

Ad secundum dicendum, quòd sicut August. dicit in 1. de Ciuit. Dei *, Proposito animi permanente, per quod etiam corpus sanctificari meruit, nec ipsi corpori auferat sanctitatem violentia libidinis alienæ, quam seruat perseverantia continentia suæ. Et ibidem dicit *, quòd est virtus animi, quæ comitem habet fortitudinem, qua potius qualibet mala tolerare, quàm malo consentire decreuit.

li 1. c. 18.
post med.
tom. 5.

Eiusdem
1. lib. c.
18. to. 5.

Ad tertium dicendum, quòd sicut August. dicit in 4. contra Iulianum *, Absit ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit iustus. Absit autem, ut sit iustus verè, nisi viuat ex fide. Et ideò concludit, quòd in infidelibus neque est verè castitas, neque aliqua alia virtus: quia scilicet non referuntur ad debitum finem. Et sicut ibidem subdit, non officijs, id est, actibus, sed finibus à vitijs discernuntur virtutes.

li. 4. c. 3.
aliquan.
sulum à
prin. 10 7

Ad quartum dicendum, quòd castitas, in quantū est quidem secundum rationem operans, habet rationem virtutis; in quantum autem habet delectationem in suo actu, connumeratur inter fructus.

ARTIC. II.

Utrum castitas sit virtus generalis?

729

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quòd castitas sit virtus generalis. Dicit enim August. in lib. de mendacio *, quòd castitas animi, est ordinatus animi motus, non subdens maiora minoribus. Sed hoc pertinet ad quamlibet virtutem. Ergo castitas est generalis virtus.

c. 20. post
me. 10. 4.

¶ 2 Præterea, Nomen castitatis à castigatione sumitur. Sed quilibet motus appetitiuæ partis debet castigari à ratione. Cùm ergo per quamlibet virtutem morale refrænetur aliquis appetitiuus motus, videtur quòd qualibet virtus moralis sit castitas.

¶ 3 Præterea, Castitati fornicatio opponitur. Sed fornicatio videtur ad omne genus peccati pertinere. Dicitur enim in Psal. 72. Pecces omnes qui fornicant.

nicantur abs te. Ergo castitas est generalis virtus.

S E D contra est, quod Macrob. * ponit eam partem temperantiæ.

lib. 1. in som. S. ip. in fol. 2. ante m. 2. lib.
R E S P O N D E O dicendum, quòd nomen castitatis dupliciter accipitur. Vno modo proprie: & sic est quædam specialis virtus habens specialem materiam, scilicet concupiscentias delectabilium, quæ sunt in venereis. Alio modo nomen castitatis accipitur metaphoricè. Sicut enim in corporis commitione, consistit delectatio venereorum, circa quam proprie est castitas, & oppositum vitium, scilicet luxuria: ita etiam in quadam spiritali coniunctione mentis ad res aliquas, consistit quædam delectatio, circa quæ est quædam spiritalis castitas metaphoricè dicta, vel etiam spiritalis fornicatio, similiter metaphoricè dicta. Si enim mens hominis delectetur in spiritali coniunctione ad id, cui debet coniungi, scilicet ad Deum; & abstinet se ne delectabiliter alijs coniungatur contra debitum diuini ordinis: dicitur castitas spiritalis, secundum illud 2. ad Corin. 11. Respondit vni viro virginem castam exhibere Christo. Si autem delectabiliter contra debitum diuini ordinis coniungatur mens quibuscumque alijs rebus, dicitur fornicatio spiritalis, secundum illud Hierem. 3. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Et hoc modo accipiendo castitatem, castitas est generalis virtus: quia per quamlibet virtutem retrahitur mens humana, ne rebus illicitis delectabiliter coniungatur. Principaliter tamen ratio huius castitatis consistit in charitate, & in alijs virtutibus theologis, quibus mens hominis coniungitur Deo.

In corp. art. ar. prec. q. 142 ar. 2.
 Ad primum ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de castitate metaphoricè dicta.*

Ad secundum dicendum, quòd sicut supra dictum est*, concupiscentia delectabilis maxime assimilatur puero, eo quòd appetitus delectabilis est nobis naturalis, & præcipue delectabilium secundum naturam, quæ ordinantur ad conseruationem naturæ. Et inde

in le est, quod si nutriatur horum delectabilium concupiscentia, per hoc quod ei consentiatur, maxime augetur: sicut puer, qui suæ voluntati relinquitur. Et sic concupiscentia horum delectabilium maxime indiget castigari. Et idem circa huiusmodi concupiscentias anonomasice dicitur castitas: sicut & fortitudo est circa ea in quibus maxime indigemus animi firmitate.

Ad tertium dicendum, quod obiectio illa procedit de fornicatione spirituali metaphoricè dicta, quæ opponitur castitati spirituali, ut dictum est *.

ARTIC. III.

Vtrum castitas sit virtus distincta ab abstinentia?

In corp. art.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod castitas non sit virtus distincta ab abstinentia: quia circa materiam vnus generis sufficit vna virtus. Sed vnus generis videntur esse quæ pertinent ad vnum sensum. Cum ergo delectatio ciborum, circa quam est abstinentia; & delectatio venereorum, circa quam est castitas, pertineant ad tactum: videtur quod castitas non sit alia virtus ab abstinentia.

730
2. d. 24.
q. 2. a. 1.
ad 3. Et
vir. q. 1.
a. 4. co. fr.

¶ 2. Præterea, Philos. in 3. Ethic. * omnia vitia intemperantiæ assimilantur puerilibus peccatis, quæ castigatione indigent. Sed castitas nominatur à castigatione vitiorum oppositorum. Ergo cum per abstinentiam quadam vitia intemperantiæ cohibeantur, videtur quod abstinentia sit castitas.

*li. 3. c. vii
sim. 10. 5.*

¶ 3. Præterea, Delectationes aliorum sensuum pertinent ad temperantiam, in quantum ordinantur ad delectationes tactus, circa quas est temperantia. Sed delectationes ciborum, circa quas est abstinentia, ordinantur ad delectationes venereorum, circa quas est castitas. Vnde dicit Hierony. * Venter & genitalia sibi metipsis vicina sunt, ut ex vicinitate membrorum cõfederatio intelligatur vitiorum. Ergo abstinentia & castitas non sunt virtutes ab inuicem distinctæ.

*Ad A-
mãdun,
aliquu-
rulum à
princ. 10*

SED contra est, quod Apost. 2. ad Cor. 6. connumerat castitatem ieiunij, quæ ad abstinentiam pertinent.

R E-

RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est *, temperantia est propriè circa concupiscencias delectationum tactus : & idè oportet vt vbi sunt diuersæ rationes delectationis, ibi sint diuersæ virtutes sub temperantia comprehensæ. Delectationes autem proportionantur operationibus, quarum sunt perfectiones, vt dicitur 9. Ethic. * Manifestum est autem quòd alterius generis sunt operationes pertinentes ad vsum ciborum, quibus natura indiuidui conseruatur : & operationes pertinentes ad vsum venereorum, quibus conseruatur natura speciei. Et idè castitas quæ est circa delectationes venereorum, est virtus distincta ab abstinentia quæ est circa delectationes ciborum.

Ad primum ergo dicendum, quòd temperantia non consistit principaliter circa delectationes tactus, quantum ad iudicium sensus de tangibilibus, quod est eiusdem rationis in omnibus ; sed quantum ad ipsum vsum tangibilem, vt dicitur in 3. Ethic. * Est autem alia ratio vtendi cibis & potibus, & venereis. Et idè oportet esse diuersas virtutes, licet sint vnus sensus.

Ad secundum dicendum, quòd delectationes venereæ sunt vehementiores & magis opprimentes rationem, quàm delectationes ciborum : & propter hoc magis indigent castigatione, & refectione : quia si eis consentiatur, magis ex hoc increfcit vis concupiscencie, & deijcitur virtus mentis. Vnde Augustinus dicit* in 1. Soliloquiorum, Nihil esse sentio, quod magis ex arce deijciat animum virilem, quàm blandimenta feminea, corporumq; ille contactus, sine quo non haberi non potest.

Ad tertium dicendum, quòd delectationes aliorum sensuum non pertinent ad naturam hominis conseruandam, nisi prout ordinantur ad delectabilia tactus. Et idè circa huiusmodi delectationes non est aliqua alia virtus sub temperantia comprehensa. Sed delectationes ciborum, quamuis aliquantulum ordinantur

q. 141. a.
4.

li. 9. ex c.
7. à med.
habetur
tom. 5.

li. 2. c. 10.
tom. 5.

li. 1. c. 10.
ante me.
tom. 1.

tur ad delectationes venerorum, tamen etiam per se ordinantur ad vitam hominis conseruandam: & ideo etiam per se habent specialem virtutem, quamuis illa virtus, quæ abstinencia dicitur, ordinet actum suum ad finem castitatis.

ARTIC. I V.

Utrum pudicitia pertineat specialiter ad castitatem?

731

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod pudicitia non pertineat specialiter ad castitatem. Dicit enim August. in 1. de ciuit. Dei *, quod pudicitia est quedam virtus animæ. Non ergo est aliquid ad castitatem pertinens, sed est per seipsam virtus à castitate distincta.

Supra q. 143. cor. li. 1. c. 18 parum à prin. 10.5

¶ 2 Præterea, Pudicitia à pudore dicitur, qui videtur idem esse verecundiæ. Sed verecundiæ secundum Damascenum * est de turpi actu: quod conuenit omni actui vicioso. Ergo pudicitia non magis pertinet ad castitatem, quam ad alias virtutes.

li. 2. ori. fid. c. 15.

¶ 3 Præterea, Philosoph. dicit in 3. Ethic. * quod omnis intemperantia generaliter est maximè exprobrabilis. Sed ad pudicitiam pertinere videtur fugere eam, quæ exprobrabilia sunt. Ergo pudicitia pertinet ad omnes partes temperantiæ, non autem specialiter ad castitatem.

li. 3. c. 12. som. 5.

SE D contra est, quod August. dicit in lib. de Perseuerantia *, Prædicanda est pudicitia, vt ab eo qui habet aures audiendi, nihil genitalibus membris illicitum perpetretur. Sed vsus genitalium membrorum proprie pertinet ad castitatem. Ergo pudicitia proprie ad castitatem pertinet.

c. 20. pau. lo à pri. som. 7.

RE S P O N D E O dicendum, quod sicut dictum est *, nomen pudicitie à pudore sumitur, in quo verecundiæ significatur. Et ideo oportet quod pudicitia proprie sit circa illa, de quibus homines magis verecundantur. Maximè autem verecundantur homines de actibus veneris, vt August. dicit in 14. de ciuit. * Deij, in tantum quod etiam concubitus coniugalis, qui

In arg. 2 huius a. li. 14. c. 18. circa me. 10.5.

honeste-

honestate nuptiarum decoratur, verecundia non creat. Et hoc ideò, quia motus genitalium membrorum non subijcitur imperio rationis, sicut motus aliorum exteriorum membrorum. Verecundatur autem homo non solù de illa commitione venerea, sed etiã de quibuscumque signis eius, vt Philosoph. dicit in 2. lib. Rhet. * Et ideò pudicitia attenditur proprie circa venerea, & præcipuè circa signa venereorum: sicut sunt aspectus impudici, oscula, & tactus. Et quia hæc magis solent deprehendi, ideò pudicitia magis respicit huiusmodi exteriora signa: castitas autem magis ipsam veneream commitionem. Et ideò pudicitia ad castitatem ordinatur, non quasi virtus ab ipsa distincta, sed sicut exprimens castitatis circumstantiam quandam. Interdum tamen vnum pro alio ponitur.

li. 2. c. 6.
post me.
1073. 6.

Ad primum ergo dicendum, quòd August. ibi accipit pudicitiam pro castitate.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis omnia vitia habeant turpitudinem quandam, specialiter tamen vitia intemperantiæ, vt ex supradictis patet.

Ad tertium dicendum, quòd inter vitia intemperantiæ, præcipuè sunt exprobrabilia peccata venereorum propter inobedientiam genitalium membrorum, tum etiam propter hoc quòd ratio ab huiusmodi maxime absorbetur.

QVÆST. CLII.

De virginitate, in quinque articulos diuisa.

¶ Et circa hoc quærentur quinque.

- ¶ Primo, in quo consistat virginitas.
- ¶ Secundo, vtrum sit licita?
- ¶ Tertio, vtrum sit virtus?
- ¶ Quarto, de excellentia eius, respectu matrimonij.
- ¶ Quinto, de excellentia eius, respectu aliarum virtutum.

A R.